

Kde se v pobělohorské době v Brně nacházel rentmistrovský úřad?

(Zbyněk Sviták, Brno v minulosti a dnes, 2010, roč. 23, č. 1, s. 47-56)

Tomáš Silly

úřad rentmistra

- 25. března 1527 zřizuje Ferdinand zcela nový finanční úřad českou komoru (rada komory královské) - král. úřad pro správu financí a důchodů z král. majetku, nadřízeným orgánem byla Dvorská komora, je to orgán zcela zeměpanský, podřízený výhradně králi.
- Česká komora je prvním byrokratickým úřadem v českém království.

Kolektiv komory tvoří 5 komorních radů - v čele s nejvyšším radou, od roku 1548 používá titul prezident komory, všichni úředníci jsou placeni králem.

Komorní radové se scházeli na pravidelných setkáních, pracovali kolegiálně, jejich usnesení musela být jednomyslná.

K úkolům komory patřilo získat zpět královské statky ze zástavy, ale hlavně měla vést celé královské hospodářství. Komoře patřila správa komorních statků, městského i církevního majetku. Shromažďovala účetní podklady a výkazy podřízených finančních úřadů a úředníků, prováděla kontrolu, sumarizaci. Sumární výsledky postupovala dvorské komoře do Vídně. Opačnou cestou pak přicházely různé pokyny a směrnice pro hospodaření.

Evidence příjmů a vydání byla svěřena zvláštnímu mistrovi komory (nástupce starých mistrů komory královské), od **1548 rentmistrovi**, který se prakticky stal šestým regulérním členem komory s právem účastnit se všech jednání kolegia.

rentmistrovský úřad

Všechny významné zeměpanské i stavovské instituce sídlící v Brně jsou spojeny se Zemským domem na dnešním Dominikánském náměstí. Sídlil tu nejvyšší zeměpanský úřad na Moravě (nejprve nesl jméno tribunál, od r. 1749 reprezentace a komora a od roku 1763 gubernium), dále pak úřad zemských desek, zemský soud, scházely se tu zemské sněmy, byl zde umístěn vrchní a apelační soud (tribunál po r. 1753).

Při studii pramenů z druhé poloviny 18. století však také občas narážíme na termín komorní (nebo též kamerální) dům a ten nelze ztotožňovat se Zemským domem. V takovém domě, jak už pojem „kamerále“ napovídá, sídlila instituce zabývající se správou specifických panovnických důchodů. Na Moravě, kde nebyly rozsáhlé komorní statky jako v Čechách, se

kamerále skládalo z různých dávek např. pивní a vinný ták, posudné, židovská daň apod. Správou kamerále se na Moravě zabývá od druhé poloviny 16. století **rentmistrovský úřad**, který byl zároveň i pokladnou. Protože tu byly soustřeďovány hotové peníze, je pravděpodobné, že rentmistrovský úřad měl vlastní budovu a to zvláště v pobělohorské době (Kde se nacházel úřad do té doby není jasné, pravděpodobně byl vázán na osobu a bydliště rentmistra. Podle sdělení B. Chokoláče)

Že byl rentmistrovský úřad v Brně umístěn, plyne také z úvah o možném přemístění tribunálu do Olomouce, odkud byl převeden do Brna v r. 1641. Kancléř i většina radů tyto snahy podpořili. Proti odchodu tribunálu z města naopak protestovali brněnští měšťané, jímž se ve prospěch jejich věci podařilo nalézt řadu vlivných přímluvců např. hraběte Valeriána Magnise - kapucína, diplomata, blízkého spolupracovníka pražského arcibiskupa kardinála Arnošta Harracha který se podílel na katolické reformě po Bílé hoře jako zastánce mírného postupu a nebo tribunálního radu Ondřeje Strobelia ze Sternfeldu, který nesouhlasil s míněním svých kolegů a jako důvody, aby tribunál zůstal v Brně, mimo jiné uvedl bližší vzdálenost k Vídni a také to, že v Brně je umístěn rentmistrovský úřad.

Že měl tento úřad svou vlastní budovu věděl krátce po polovině 19. století Christian d'Elvert, jenž zmiňuje její polohu na „Frohlicher-Gasse“ – Veselá ulice (byla tak označována jak dnešní Veselá, tak Česká ulice)

Důležitým vodítkem pro nalezení polohy r. úřadu je žádost tehdejšího rentmistra Františka A. Cattaniho z r. 1682, aby magistrát nechal uličku jdoucí k Veselé ulici podél rent. úřadu pečlivě uzavřít mříží. Tato zpráva omezuje pátrání z celého areálu města Brna na nejbližší okolí Veselé ulice. Ale i tak není situace zcela bezproblémová, protože v Brně existovaly Přední a Zadní Veselá (dnešní ulice Česká a Veselá). A ulička, o které se žádost zmiňuje, může být kterákoliv protínající tyto ulice. Zvláštní pozornost pak zasluhují rohové domy.

Další upřesnění polohy a existence samotného rentmistrovského úřadu nalezneme v Hlavní knize lozunků, která byla založena r. 1634. Při popisu daňových povinností domů na Veselé ulici zmiňuje „Kayserliches Randtambt“ na konci všech stavení na ní situovaných. Za ním již následuje popis daňových povinností spjatých s domy na Dolním rynku (dnešním náměstí Svobody). Lze tedy předpokládat, že úřad se nacházel na styku těchto dvou ulic, což zužuje pátrání na rohy dnešní České ulice při jejím vstupu na náměstí Svobody. Navíc se tu nachází boční ulice mezi Českou a Veselou, dnes zvaná Středova, dříve ale oficiální jméno neměla.

Rohy a domy připadají v úvahu tři. Dům na rohu České a náměstí, nemůže být tím hledaným, protože tu není ona malá ulička, mající jít podle rentmistr. úřadu. Tato budova je navíc parcelně součástí náměstí, stejně jako stavení na rohu náměstí a Středovy ulice. Poslední možností je lokalita **na rohu České a Středovy**, jenž představuje vhodné místo, kde by mohl být umístěn hledaný dům. Tedy na České ulici č. p. 1. Toto tvrzení potvrzuje i množství nalezených zmínek po r. 1749. Dnes jsou v domě např. obchody H&M a LINDEX.

použitá literatura:

- Zbyněk Sviták, Brno v minulosti a dnes, 2010, roč. 23, č. 1, s. 47-56, ISSN 0524-689X.
- Jiřina Štouračová, Vývoj správních institucí českého státu 1526-1848, Masarykova univerzita, Brno, 2014, ISBN 978-80-210-7195-7
- www.encyklopedie.brna.cz